

Hoe kan het dat Fukuyama zo de plank mislaat

Francis Fukuyama schreef een nieuw boek, de Nederlandse vertaling verschijnt eerdaags. In zijn 'Na het conservatisme' maakt de gevierde auteur gehakt van het beleid van de regering-Bush. Compleet mislukt, constateert hij.

Het concept van de preventieve interventie en de daarvoor vereiste militarisering van het Amerikaanse buitenlandse beleid heeft niet gewerkt. Irak en Afghanistan zijn verder verwijderd van vrede dan ooit, het aanzien van Amerika is overal ter wereld geschaad en de krijgsmacht is zo overbelast dat Iran en Noord-Korea hun gang kunnen gaan. Want Amerika heeft geen militaire stok meer achter de deur en dat maakt harde eisen en retoriek bij voorbaat ongeloofwaardig. Maar ook heeft het roekeloze Amerikaanse buitenlands beleid van Irak één groot trainings-kamp voor terroristen gemaakt en zoveel kwaad bloed in de islamitische wereld gezet dat dit een serieuze bedreiging voor de veiligheid van de westerse wereld is geworden.

U zult zeggen: 'dat wist ik allemaal al'. Klopt. Fukuyama's boek bevat weinig nieuws. Het enige opmerkelijke is dat dit uit de mond van een zelfverklaarde neoconservatief komt, een aanhanger van de lijn-Bush dus.

Daarom is het ook opmerkelijk dat hij pleit tegen het nieuwe Amerikaanse isolationisme, een natuurlijke reactie van dit soort republikeinen, en voor demilitarisering van het Amerikaanse beleid en herwaardering van de internationale rechtsorde. Hij pleit voor verbetering van het (internationale) bestuur, instituties en democratie door middel van 'soft power': economische hulp, scholing en het geven van het goede voorbeeld. Slechts in heel bijzondere gevallen is hij voorstander van het gebruik van geweld. Het lijkt wel of ik mijn eigen 'Supermacht Europa' lees.

Fukuyama klinkt hier inderdaad als een Europeaan. Hij komt in de richting van de lofzang op het Europese model van zijn landgenoot Jeremy Rifkin in 'De Europese droom'. Bij de Amerikanen gaat het volgens Rifkin bovendien om ongebreidelde economische groei, persoonlijke rijkdom en het najagen van eigenbelang. Europeanen leggen meer nadruk op kwaliteit van het leven, duurzame ontwikkeling en een zekere gemeenschapszin.

Terug naar Fukuyama, die begin jaren negentig wereldberoemd werd met zijn 'Het einde van de geschiedenis' en 'De laatste mens'. Daarin voorspelde hij het einde van tirannieën en een toestand van politieke en economische vrijheid en gelijkheid. Dit zou het onafwendbare gevolg zijn van de toenmalige economische ontwikkeling en het einde van de Koude Oorlog. Door deze gelukzalige toestand van 'everybody happy' zou het 'einde van de geschiedenis' intreden.

Ik hoef u niet uit te leggen dat de wereld ook maar niet de geringste stap in die richting van eeuwigdurend geluk heeft gezet. Integendeel. En het door Fukuyama aangehangen en nu door hem vervloekte neoconservatisme heeft daaraan in belangrijke mate bijgedragen. En dat, terwijl deze ideologie de wereld nu juist naar het einde van de geschiedenis moest leiden.

Keer op keer vraag ik mij af hoe het toch mogelijk is dat intelligente mensen als Fukuyama zo de plank misslaan; eerst met zijn einde van de geschiedenis en daarna met zijn neoconservatieve optimisme. Het antwoord ligt voor de hand: ideologie. De Fukuyama's van deze wereld zijn gelovers in een betere wereld die zich door wenselijkheden laten leiden. Ideologie maakt blind voor de realiteit en de opvattingen van anderen. Zij worden verblind door de macht van de Verenigde Staten en de aloude overtuiging dat Amerikanen voorbeschikt zijn de wereld te leiden op basis van hun superieure waarden als democratie, vrijheid en vrije markt economie. Leiden prima, maar afdwingen met militaire macht niet.

Het is te hopen dat de volgende generatie adviseurs Amerikaanse machthebbers weer met de beide benen op de grond krijgt.

Rob de Wijk